

SLA
ONS
MET
MEDELIJDEN

Peter van Beek

Inkijkexemplaar

SLA ONS MET MEDELIJDEN

Peter van Beek

Eerste druk 2022
Copyright © Peter van Beek

Omslag vormgeving ProBeeld | Ambilicious Studio
Binnenwerk vormgeving Ambilicious Studio
Redactie Inanna van den Berg | Ambilicious
Copyright © 2022 Ambilicious, Breda

ISBN 978-94-93275-17-1 | NUR 301
www.ambilicious.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SLA ONS MET MEDELIJDEN

Ter nagedachtenis aan Eerste en Tweede Broer

“Ai, matig Uw kastijden; Sla mij met medelijden, Gelijk een vader doet.”

Psalm 6: 1 (Berijming 1773)

“Ik zie mijn jeugd dan ook niet meer voor me als een doorlopende reeks van gebeurtenissen; maar herinner me alleen de enkele oogenblikken, waarop ik sterke - doorgaans onaangename - indrukken ontving.”

Marcellus Emants, *Een nagelaten bekentenis* (1894)

1966-1969

1

‘Hij is ontslapen,’ lispelt tante. Ze tikt met een gekromde wijsvinger drie keer op mijn schouder. ‘Hij is helemaal niet eng om te zien en lijkt zelfs te glimlachen.’ Tante praat traag alsof ze een toverspreuk uitspreekt. Ze veegt over haar wang waarin adertjes zijn gesprongen en trekt met duim en wijsvinger aan haar neus. Ze ruikt naar Sunlight zeep, net als ma.

Ontslápen, denk ik. Is dat voor altijd slapen?

Mijn voeten prikken, de schoenen knellen. Mijn benen tintelen en jeuken, ik moest van ma mijn zondagse kerkbroek aan, waarvan ik de stof niet verdraag. Op warme dagen krijg ik bultjes op mijn benen als ik die kriebelbroek draag. Soms draag ik mijn pyjamabroek onder de broek, dan prikt het niet meer. Ook heb ik een keer een panty van ma aangetrokken. Alles om die gekmakende jeuk kwijt te raken.

‘Laat je nagels zien,’ beval ze eerder vanmiddag.

Ik strekte mijn vingers.

‘Hoger, ik heb geen zin om te bukken.’

Ik stak mijn armen omhoog en ma greep mijn polsen. ‘Geen rouwrandjes. En denk erom: gedraag je. Ik wil achteraf niet horen dat je iets gek gezegd hebt.’

Ik kijk schuin omhoog naar pa. Zijn grote hoofd hangt op zijn borst. Ik zie de littekens van de puisten die hem als jongen geteisterd hebben. De putjes zijn wit, de huid eromheen donkerder. Hij is vast gepest om het pokdalige gezicht. De kratertjes zijn over zijn hele huid verspreid, alleen zijn oren en oogleden zijn gespaard gebleven, ze zijn wit en glad. Dat heb ik gevoeld met mijn wijsvinger. De wangen hebben de diepste oneffenheden, de puisten

hebben zich een weg in zijn huid gevreten. Het lijken kloven van de berg Ararat. Ik heb ze gezien in de *King Atlas van de gehele aarde voor school en leven*. Op zondag leer ik vaak landen, hoofdsteden, eilanden, rivieren, zeeën en gebergtes uit mijn hoofd. 'Je verknoeit je ogen,' beweert ma vaak als ik in de winterschemering de kaarten bestudeer. 'En ga naar de wc, je moet zo naar de kerk.'

'We gaan naar boven, daar ligt hij op bed,' prevelt tante, de oudste zus van ma. Ze bezit een vrijstaand huis, de andere zussen van ma en ook wij, wonen in een flat.

In onze woonkamer is een groot raam. Ik staar vaak naar buiten. Ieder half uur dendert een trein langs. Boven het weiland zie ik vaak een vliegtuig, op weg naar Zestienhoven. 'Gaan wij ook een keer vliegen?' vroeg ik een paar weken geleden aan pa.

'Dat kunnen wij niet betalen.'

'Ik zou graag een keer naar Amerika reizen.'

Pa lachte zijn mond scheef. 'Alleen rijke mensen vliegen de oceaan over.'

Ik zie geen tranen in tantes ogen. Misschien heeft ze uren gehuild toen Neef gestorven is en daarom zijn de tranen nu op. Ik denk dat ze met de Sunlight zeep het verdriet van haar gezicht gewassen heeft.

'Loop achter haar aan.' Ik voel een prik tussen mijn schouderbladen. De trapbedekking is zacht, dat voel ik zelfs door mijn schoenzolen heen. Bij ons thuis is de vloerbedekking van sisal. Die lijkt op gevlochten touw, ruw en dun. Als ik zomers met blote benen op de vloerbedekking speel, drukken de vezels putjes in mijn knieën, alsof het restanten van steenpuisten zijn.

Tante draagt geruite pantoffels. De achterkant is naar binnen gevouwen. In haar panty zit een gaatje waar eelt uitpuilt.

Pa's adem veegt over mijn wangen, pepermint en tabak.

We staan op de overloop. 'Hier is het.' Tante wijst naar een kamer. Ik kan haar nauwelijks verstaan. In de deurpost van de slaapkamer is een spijker geslagen waar een sleutelhanger met een metalen schaapje aan hangt. Het dier is rood. Als ik beter kijk, zie ik dat het een ram is. Ik raak hem aan als we de ruimte binnenstappen. De ram is koud en ik leg mijn vingers even op mijn mond, die droog aanvoelt.

'Je moet rustig kijken,' hoor ik tante murmelen. 'Eerst schrik je misschien, maar als je langer kijkt, wen je eraan.'

Neefs slaapkamer is groter dan de mijne, ik moet de ruimte delen met Eerste Broer. Ik sta achter tante en adem hoorbaar in en uit.

'Niet zo zuchten.' Pa stoot me aan.

Tante stapt opzij. Neef ligt op bed, de handen gevouwen op de geblokte deken. De vierkanten zijn oranje en beige. Neefs vingers zijn doorschijnend. Mijn lijf wordt koud, net als een paar jaar geleden tijdens de strenge winter van 1963, toen de koude door mijn winterjas drong en mijn buik verkrampte. Mijn darmen raasden als onweer.

Het had zo hard gevoren dat de Noord bevroren was. 'We rijden met de auto van Ridderkerk naar de overkant en jij mag mee.'

Ma sputterde tegen: 'Is het wel veilig?'

'Natuurlijk, ze rijden zelfs over het IJsselmeer.'

De rit over het ijs leek een beetje op het verhaal van Jezus die over het water wandelde.

Neef heeft alles nog: de smalle neus, wimpers en pluizige wenkbrauwen. Het lijkt alsof hij zijn wangen in zijn mond gezogen heeft. De lippen hebben kloofjes. Ze lijken aan elkaar geplakt. In een mondhoek kleeft een schilfertje. Of is het een broodkruimel? Op zijn hoofd

draagt hij een mutsje. Ik denk dat tante het zelf gehaakt heeft. Onder de huid van de wangen waaieren adertjes, smalle beekjes zijn het. Ik kijk of ik de glimlach kan ontdekken die tante genoemd heeft. Neefs mond is klein en strak. Ik zie dat het mutsje scheef is gezakt alsof Neef dat mooier vond en het zelf aan één kant half over zijn oor heeft getrokken.

‘Hij was zo ziek dat hij al zijn haar verloren heeft,’ zei pa vanmiddag, terwijl hij een shagje van rijstevloei en Drum draaide. Pa rookt zeven sigaretten per dag, één pakje shag in de week.

De kou trekt vanuit mijn buik naar mijn benen en voeten. En naar mijn hoofd dat lijkt te krimpen, net zoals Neefs vogelkopje gekrompen is. Ik zou onder de jas van pa willen kruipen, warm willen worden, zijn hart voelen kloppen, zijn armen om me heen. Ik durf niet. Hij zou me terugduwen en opmerken dat een Hollandse jongen zich niet zo moet aanstellen.

Ik stop een hand in mijn broekzak en knijp in mijn plassertje. Piemel, pik of lul mag ik niet zeggen. Plassertje is klein, net als na zwemles in het Sportfondsenbad waar de chloorlucht in mijn longen kruipt en ik soms nauwelijks kan ademen. Mijn darmen rommelen, alsof er wespen in mijn buik steken.

Op het nachtkastje naast Neefs bed ligt een bijbel met een gekleurde kaft. Pa zou dat nooit goedkeuren, de bijbel moet een zwarte omslag hebben. ‘Het woord van God heeft geen opsmuk nodig.’

Naast de hand van Neef landt een lieveheersbeestje. Het trippelt met zijn kriebelpootjes over de duim naar de deken. Het diertje schommelt zich een weg naar boven. Als het op Neefs lippen wandelt, stijgt het op, alsof een ademtocht het wegblaast.

In de slaapkamer ruikt het naar zeep. Ik zou voorover willen buigen om erachter te komen waar de geur precies vandaan komt. Zou Neef gewassen zijn? Of geurt tante naar de zeep die ma ook gebruikt om mij en de broers te wassen als we om de beurt in het lavet zitten? Ik mag altijd eerst, ik ben de oudste. Eerste en Tweede broer worden gewassen in mijn vuile water. Ma laat er vaak soda in oplossen. 'Om te weken.'

'De Heere Jezus heeft hem gisteren thuisgehaald,' spreekt tante uit. 'Hij is nu in de hemel waar geen ziekte en dood meer zijn.' Ik hoor haar woorden alsof ik onder de dekens naar een stem luister.

Thuisgehaald? Is de hemel nu de plek waar hij altijd moet wonen? Daar zijn toch vooral oude mensen die gestorven zijn en geen vader en moeder meer nodig hebben? Neef zal zijn pa en ma missen en hij zal vragen: 'Jezus, waar zijn ze gebleven? Ik wil ze zo graag weer zien. En ik mis Zus en Broer ook. En mijn vriendjes en speelgoed. Ik wil gewoon naar school en tussen de middag een boterham met hagelslag eten. Waarom hebt U me naar de hemel gebracht? Zo ver weg van de aarde?'

Ik voel speeksel in mijn mond. Dat heb ik ook altijd als ik aan zoute drop denk. Het spuug verwarmt mijn mond. Neef krijgt vast geen snoep in de hemel. Daar zijn geen winkels om een dubbeltje te versnoepen. Hoe lang duurt de reis naar de hemel? Over een paar jaar vliegen mensen naar de maan, heb ik van Juf gehoord, maar de hemel is daar ver voorbij.

Neef zal verdwalen in de hemelruimte waar ouden van dagen voorbij strompelen en glimlachen naar de Heere Jezus die naar de hemelbewoners knikt en zwaait. Mag Neef op Jezus' schoot zitten, net als bij Sinterklaas? En krijgt hij dan een knuffel om hem te troosten?

Achter mijn ogen prikt het. Ik voel de tranen. Snel veeg ik ze weg, een Hollandse jongen huilt niet.

Pa port in mijn zij. 'Je hijgt.'

'Ik stik bijna.' Even zwijg ik. 'En ik heb buikpijn.'

'Stel je niet aan.'

Mijn ogen kunnen Neef niet loslaten. Ik kan niet knippen, mijn oogleden lijken vastgeplakt. Dode Neef. Iemand heeft een pop van hem gemaakt. De echte Neef is opgehaald. Jezus heeft hem meegenomen en ingeruild voor een pop.

'Hij slaapt niet.' Mijn stem lijkt neer te dalen vanachter uitgedoofde sterren. 'Neef lijkt van kaarsvet of stopverf gemaakt.'

'Hoe kom je erbij?' Pa rukt aan mijn jas. En tegen tante: 'Let maar niet op hem, hij zegt wel vaker rare dingen.'

Tante haalt haar schouders op. 'Dat zegt zus ook altijd. Het geeft niet. Hij is nog maar een kind.'

Pa kijkt op zijn horloge. 'We moeten gaan. Anders zijn we te laat voor het eten.'

'Ik moet naar de wc.'

'Nu niet, we hebben haast.'

De druk op mijn onderlichaam is onhoudbaar en ik voel de derrie langs mijn benen lopen.

'Doe je het in je broek? Ben je gek geworden?'

'Kom maar mee.' Tante geeft me een hand. 'Er zijn schone kleren genoeg.'

Pas als we de Maastunnel uit zijn, raast pa boven het motorgeluid van de Kever uit: 'Tante denkt er te gemakkelijk over. Lang niet alle kinderen gaan naar de hemel. Je moet eerst een nieuw hartje krijgen, want het oude is zondig. Alle mensen zijn in zonde ontvangen en geboren, geneigd tot alle kwaad en onnut tot enig goed. Als we niet bekeerd zijn, leven we in ellende, zonder verlossing.'

Dan zullen we na onze dood voor de rechterstoel van God moeten verschijnen en dan zegt Hij: "Ga weg van Mij, Ik heb u nooit gekend." Daarom moet je iedere dag bidden dat de Heere je bekeert.'

Pa remt hard voor een verkeerslicht. Ik schiet bijna met mijn hoofd tegen het dashboard. Ik had dood kunnen zijn en dan zou ik nu voor God staan, moederziel alleen. Hij zou naar me wijzen met zijn oude, Goddelijke vinger. 'Jou hoef ik nooit meer te zien.'

Ik staar naar het rode licht. 'Kees' vader heeft een Volvo met veiligheidsriemen. Dat is veiliger.'

'Niets gebeurt bij toeval, alles komt van Zijn Vaderlijke hand.'

'Ook ziekte of een ongeluk?'

Pa knikt en trekt op.

'Dus de Heere heeft de ziekte van Neef gewild? Of zelfs ziek gemáákt?'

'Het staat in de catechismus.'

'En dan is het waar?'

'Zeker.'

'De Heere wil niet dat kinderen ziek worden. Dat is gemeen.'

De rechterarm van pa zwaait uit, een klap tegen mijn wang. De kever slingert. Mijn gezicht staat in brand en ik proef een ijzersmaak in mijn mond.

'Je gaat na het eten meteen naar bed. Ik wil niet dat je zo over de Heere spreekt. Je bent een ellendige zoon.'

Pa zegt dat vaker, ook tegen Eerste en vooral tegen Tweede Broer. Dat is veel pijnlijker dan de pets tegen mijn wang. Die pijn is snel voorbij, de woordenpijn blijft, vreet zich naar binnen en nestelt zich in mijn ziel.

Pa zwijgt verder tijdens de autorit naar de nieuwbouwwijk waar wij wonen.

‘Jullie zijn laat.’ Ma, Eerste en Tweede Broer en Zus zitten al aan tafel. ‘Het is al vijf over halfzes.’ Haar zwangere buik bolt onder haar schort.

‘Waarom heb je een andere broek aan?’ Ma ziet altijd alles.

‘Hij heeft in zijn broek gedrukt.’

‘Ik vond het verdrietig om Neef dood te zien.’

‘Daarom hoef je het nog niet in je broek te doen.’

‘Ik kon er niets aan doen.’

‘Waar zijn je onderbroek en je zondagse broek?’

‘Die heb ik in de badcel gelegd, ze zitten in een zak. Mijn sokken ook.’

‘Liep het ook in je schoenen?’

Ik schud mijn hoofd. ‘Die zitten te strak.’